

Näin me onnistuimme

Kotka on Kymenlaakson suurin kaupunki. Asukkaita kaupungissa on noin 55 000.

Rannikkokaupunki on kunnostautunut viime vuosina lastensuojelun sijaishuollossa ja erityisesti perhehoidon kehittämisessä. Vuoden 2007 lopussa perhehoidon suhteellinen osuus oli 71 % kaikista sijoituksista.

Kotkan sijaishuollon toimisto on pieni ja viihtyisä. Sijaishuollon johtaja Raija Lappalainen, sosiaalityöntekijät Sanna Leinonen ja Pirjo Holanti sekä toimistos sihteeri Eija Hanski muodostavat tiiviin ja välittömän työtiimin. Kaikki ovat työssään sydämellä ja innolla mukana, ja toisaalta kaikilla on ”oma tonttinsa”.

Sijaishuollon toimiston toimintakenttä on laaja. – Meille kuuluu lastensuojelun sijoitukset: perhehoito, laitoshoido, adoptio ja myös tukiperhetoiminta, Leinonen toteaa.

– Tässä mallissa tulee hallita kokonaisuus hyvin. Toisaalta meidän on helpompi löytää esimerkiksi uusia sijaisperheitä. Monesta tukiperheestä tai adoptioperheestä voi myöhemmin tulla myös sijaisperhe – tai päinvastoin. Toisaalta kun perhe on jo ennestään tuttu, on lapsen ja perheen yhteensovittaminen helpompaa.

– Sijaishuollon sosiaalityöntekijät toimivat nimenomaan sijaishuollossa. Lapsilla ja heidän syntymävanhemmillaan on omat sosiaalityöntekijänsä, Lappalainen huomauttaa. Lastenkodeissa ei ole Kotkassa omaa sosiaalityöntekijää, vaan Leinonen ja Holanti toimivat myös lastenkotien sosiaalityöntekijöinä. Tästä mallista on tullut paljon kiitosta. Lastenkodit tarvitsevat omaa sosiaalityöntekijää: sosiaalityöntekijöiden on helppo puhua toiselle sosiaalityöntekijälle, joka tietää lastensuojeluprosessin.

Laajasta toimintakentästä huolimatta Kotkan sijaishuollon malli on kokonaisuus, jossa toinen osa-alue tukee toistaan.

– Edellytämme kaikilta Pride-ennakkovalmennuksen läpikäymistä. Perhehoitajat kokevat että heitä arvostetaan, kun heiltä vaaditaan valmennus ja heille järjestetään tarvittava vertaistuki ja työnohjaus. Käytämme kahta kouluttajaparia – yleensä kunnissa on vain yksi tai ne tekevät yhteistyötä muiden kuntien kanssa, Lappalainen toteaa.

Leinonen ja Holanti toimivat kouluttajina.

– Olemme usein mukana toistemme valmennuksissa. Näin tutustumme hyvin tuleviin perhehoitajiin, tuki- ja adoptioperheisiin. Ikään kuin värväämme samalla tuki-, sijais- ja adoptioperheitä, Holanti ja Leinonen nauravat.

– Eräskin adoptioperhe kävi Pride-valmennuksen ja toimii nyt myös sijaisperheenä yhdelle lapselle, Leinonen kertoo.

Kotkalla on paljon tukiperheitä, ja tukiperheet toimivat myös kriisiperheinä.

– Meillä on 150 lasta tukisuhteessa, saman verran kuin Helsingillä. Toisaalta monista tukiperheistä kasvaa myös sijaisperheitä, Holanti sanoo.

– Sijoituksen onnistumista lisää usein se, että sijaisperheet ovat toimineet jo tukiperheenä, Lappalainen lisää.

Sijaishuollon malli

Kotkan sijaishuollon mallia on kehitetty pitkään.

– Sijaishuollon kehittäminen sai puhtia Laituri-hankkeesta, jonka tavoitteena oli luoda ensin seudullinen ja myöhemmin maakunnallinen toimintamalli lastensuojelun perhehoidon lisäämiseksi ja laadun turvaamiseksi. Hankkeessa avattiin perhehoidon prosessit ja tuotettiin toimintamalli ja kriteeristö perhehoidosta vuosien 2004 – 2006 aikana, Lappalainen kertoo.

– Laiturista ollaan edetty jo pitkälle. Olemme kehittäneet sitä mukaa kun olemme huomanneet jotain kehittämisen tarvetta. Olemme luoneet uusia lomakkeita ja käytäntöjä tarpeiden ja toiveiden mukaisesti, Holanti lisää.

– Sijaishuollon toimiston toiminta on hyvin selkeää. Laituri-hanke toi näkyväksi prosessin, miten tullaan perhehoitajaksi. Toisaalta on myös täytynyt saada maine, että Kotkassa kehitetään perhehoitoa ja tuetaan perheitä. Näin olemme saaneet kasvatettua perhehoidon määrää ja laatua, Lappalainen toteaa.

Kotkassa yhdistettiin pari vuotta sitten kaksi lastenkotia. Samalla lisättiin avohuollon perhetyötä ja vahvistettiin alaikäisten perhetyötä.

– Lastenkotia ei tarvita enää lasten kotina. Alle 12-vuotiaat sijoitetaan ensisijaisesti perhehoitoon. Samanaikaisesti jäljelle jääviin lastenkoteihin lisättiin henkilöstöä. Yhden lastenkodin lakkauttaminen kuului lastensuojelun sijaishuollon kehittämissuunnitelmaan, ja jäljelle jäävät lastenkodit resursoitiin paremmin, Lappalainen kertoo.

Vuoden 2007 aikana Kotkassa sijoitettiin kodin ulkopuolelle yhteensä 223 lasta. Näistä perhehoitoon sijoitettiin 111, omiin lastenkoteihin 77 ja muualle 35 lasta. Vuoden aikana lapsista siis puolet sijoitettiin perhehoitoon. Painopisteen muutos näkyy parhaiten siinä, että vuoden viimeisenä päivänä kodin ulkopuolelle sijoitetuista 126 lapsesta peräti 89 eli 79 % oli sijoitettu perheisiin.

Tänä vuonna Kotka nosti perhehoidon palkkioita.

– Halusimme turvata perhehoidon tulevaisuuden ja lisäämisen sekä varmistaa kilpailukykyimme suhteessa Helsinkiin, Lappalainen kertoo. Viime vuonna Kotkassa pystyttiin sijoittamaan perhehoitoon 11 lasta enemmän kuin vuonna 2006. Näiden lasten perhehoito maksoi Kotkalle noin 126 000 euroa vuodessa. Vastaava laitoshoidon maksaisi Lappalaisen mukaan noin 642 000 euroa vuodessa. Lasten etu ja laadukas lastensuojelun perhehoito on siis tuonut kaupungille myös merkittäviä säästöjä.

Verkoston luominen

Holanti ja Leinonen ovat molemmat itse lapsiperheiden äitejä.

– Meillä molemmilla on neljä lasta, joten lapsiperheen elämä ei ole vierasta. Monessa asiassa pärjää ihan arkikokemuksella. Osaa hyvin arvioida mikä on tavallista ja mikä erityistä lapsen tietyssä kehitysvaiheessa, Leinonen sanoo.

– Perheeseeni on myös sijoitettu lapsi, ja se antaa perspektiiviä millaisia kysymyksiä tulee eteen, Holanti lisää. Molemmat tuntevat myös lapsiperheiden palvelukentän sekä työn että yksityiselämänsä kautta.

Leinonen ja Holanti luovat puitteet perheiden verkostolle. He järjestävät perheille koulutuksia, työnohjausta, vertaistukea ja myös vapaa-ajan toimintaa.

– Saman Pride-valmennuksen käyneet perheet pitävät toisiinsa paljon yhteyttä. Myös vertaisryhmät ovat perheiden omia verkostoja, Holanti sanoo.

– Yksi tärkeä asia on se, että olemme räätälöineet tukipaketteja aina perheen tarpeiden mukaan, Holanti toteaa. Esimerkiksi sijaisperheillä, joilla on vaikeasti hoidettava lapsi, on tukiperhe.

Kesälomien ajaksi järjestetään myös lomitusta, jotta perhehoitajat saavat pitää lomansa.

Sijaishuollon sosiaalityöntekijöillä on myös omat verkostonsa.

– Meillä on säännölliset viikkopalaverit nykyisin, ja se on tosi hyvä juttu. Lastenkotien vastaavat ohjaajat tulevat palaveriin joka viikko. Tämä helpottaa sijoituspaikan pohtimista melkoisesti, kun tunnemme perheen ja lapsen jo entuudestaan. Kehitämme yhdessä myös uusia toimintamalleja, Holanti kertoo.

Perhehoitajien tukemisessa Leinosella ja Holannilla on se periaate, että perhehoitajia tuetaan hakemaan apua erilaisiin tilanteisiin ja ongelmiin.

– Tämä on tällaista rohkaisemista, viimeksi taisin neuvoa eräälle sijaisvanhemmalle miten lapsi saadaan tutkimuksiin, Leinonen kertoo. Leinonen ja Holanti myös käyvät perheiden kotona useasti.

– Ensimmäisenä vuonna olemme luvanneet tehdä 5-50 kotikäyntiä uuteen sijaisperheeseen. Toistaiseksi ei missään ole vielä 50 kertaa käyty, mutta joissakin tilanteissa olemme käyneet jopa useamman kerran saman viikon aikana kun tilanne on sitä vaatinut.

Tällä palvelulla haluamme antaa sijaisperheelle tunteen, että heitä ei jätetä missään tilanteessa yksin vaan me olemme aina heidän tukenaan. Sovitusti jopa virka-ajan ulkopuolellakin, Leinonen lisää.

Sijaishuollon toimistossa on aina joku tavoitettavissa. Toimistos sihteeri Hanski neuvoo perheitä palkkioissa ja maksuissa aina tarvittaessa. Hän kertoo raha-asioista myös Pride-valmennuksessa.

Leinonen ja Holanti puolestaan vastaavat perheiden muusta tukemisesta.

– Me järjestämme itse ”huvituspalvelut” ja monenlaista puuhaa ja yhdessä oloa.

Täydennyskoulutukseen on ostettu luennoitsijoita ja myös työnohjaus ostetaan ulkopuolelta, Holanti sanoo.

Avoim ilmapiiri

Sijaishuollon johtaja Raija Lappalaiselle kuuluu rakenteiden luominen ja kehittäminen.

– Raija luo meille puitteet, ja toimii yhteistyössä lastenkotien kanssa. Toisaalta toimistos sihteeri Eija Hanski taas hoitaa käytännön asioita, kuten raha-asiat. Me voimme keskittyä täysillä nimenomaan tähän sijaishuollon sosiaalityöhön ja sisältöön, Sanna Leinonen ja Pirjo Holanti kertovat. Koko tiimi toteaa, että perusajatuksena kaiken taustalla on se, että sijaishuollon toimisto on asiakkaitaan varten – ja asiakkaita palvelee parhaalla mahdollisella tavalla.

– Meillä on myös erityisosaamista. Sanna organisoii asioita. Minä teen meidän esitteet ja tiedotteet, kun olen taustaltani toimittaja, Holanti paljastaa.

– Pirjon osaamisesta ja yhteistyöstä median kanssa on ollut paljon hyötyä rekrytoinnissa. Nykyään alueuutiset ja paikallismedia ovat paljon ihan omatoimisesti yhteydessä sijaishuollon toimistoon, Lappalainen lisää.

Myös puskaradio on hyväksi havaittu rekrytoinnissa.

– Monesti uudet sijais- ja tukiperheet kertovat että heillä on tuttavapiirissä sijais- tai tukiperhe.

Lähetämme esitteet perhehoidosta, ja meillä on myös nettisivuilla tietoa sijaishuollosta, Holanti kertoo.

– On myös tärkeää että Raija hoitaa suuret linjat ja kehitysjutut, että pääsemme tekemään Leinosen kanssa käytännössä työtä ihmisten kanssa. Toisaalta raha-asiat hoitaa kanslisti. Me emme joudu tekemään sellaista mikä ei kuulu ihmisten ja perheiden kanssa työskentelyyn. Sillä me pärjäämme näin pienellä miehityksellä. Työssä pitää olla kuitenkin liikkumavaraa oman lohkareen sisällä, jotta voi vastata kaikkien tarpeisiin. Toisaalta meillä kukaan ei ole korvaamaton, vaan olemme luoneet hyvän varamiesjärjestelmän, Holanti lisää.

– Mallimme on avoin, ja suhtaudumme itse asiaan hyvin avoimesti. Avoin ilmapiiri ja myönteinen suhtautuminen näkyy myös Kotkan seudun perhehoitajissa, kaikki pohtivat.

– Kun tavoitteemme kirjattiin ylös, se tuntui aika huimalta. Nyt tuntuu todella hienolta kun olemme saavuttaneet tavoitteemme. Tavoitteet ovat huippukorkealla, ja kehitämme perhehoitoa lisää, Lappalainen päättää.